

Kalaallit Nunaanni qitiusumik siunnersuisarfimmik piginnaangorsaaqqiisarfimmillu pilersitsisinnaaneq

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, UKA2016

Imarisai

Siulequt.....	3
Eqikkaaneq	4
Siunnersuut.....	5
Anguniagaq.....	5
Tunuliaqutaq.....	5
Siunertaq	6
Piginnaanngorsaaqqiinerup nassuiaataa.....	6
Ullumikkut piginnaanngorsaaqqiinissamik neqeroorutigineqartartut tassungalu atatillugu inatsisit suliaqarfimmut attuumassuteqartut.....	7
"Kræfti pillugu pilersaarummut siunnersuut"-mi piginnaanngorsaaqqiineq.....	8
Inatsisit atuuttut suliassaqarfimmut attuumassuteqartut.....	9
"Livsrum"-imut najoqqutassiaq.....	9
Siunnersuineq attaveqaateqarnerlu.....	10
Katsorsaataasumik illuliortaatsimik aqqissuussineq	10
Danskit siunnersuisarfiinut piginnaanngorsaaqqiisarfiinullu ilinniagaqarfiginiarlugit pulaarneq....	11
Odensemi kræfti pillugu siunnersuisarneq	11
Næstvedimi kræfti pillugu siunnersuisarneq.....	11
REHPA - Videncenter for Rehabilitering og Palliation, Nyborg.....	12
Roskilde Rehabiliteringscenter	13
Pisariaqartitanik nalilersuineq.....	13
Kræftertut piginnaanngorsaaqqinneqarnerisa nalinga	15
Piginnaanngorsaaqqineqartut timimikkut, tarnimikkut inuttullu pisariaqartitaat	16
Kalaallit Nunaanni piginnaanngorsaaqqiisarfik Siunnersuisarfillu	16
Periarfissaq siulleg: Kalaallit Nunaanni "Livsrum"-i	16
Aningaasaqarneq	17
Naligiimmik atuisinnaatitaanermut unamminartut	17
Najukkami katsorsartinneq	18
Periarfissap aappaa: Suleqatigiit angalasartut	19
Tele aqutigalugu piginnaanngorsaaqqiinneq	19
Danmarkimit ilisimasani avitseqateqartarneq	20
Inassutigineqartut.....	20
Inerniliineq.....	21

Atuagaatit naqitaatillu..... 23

Siulequt

Inatsisartut 2016-imi upernaakkut ataatsimiinneranni aalajangiunneqarpoq Naalakkersuisunit misissorneqassasoq Kalaallit Nunaanni qitiusumik siunnersuisarfimmik piginnaangorsaaqqiisarfimmillu pilersitsinissamut periarfissaqarnersoq (oqaluserisassani imm. UKA2016/44). Misissuineq UPA2016-mi nassuiaatitut saqqummiunneqartussanngorlugu aalajangiunneqarsimavoq.

Nassuiaammi matumani misissuinerit Neriuffiup – Kalaallit Nunaanni kræftimut akiuinaqatigiiffiup – "Livsrúm" pillugu danskit allaaserisimasaat suliassaqarfimmillu tunngatillugu Naalakkersuisut kissaataat tunngavigalugit misissuisitsisimanagera allaaserinerpoq.

Naalakkersuisut piginnaangorsaaqqiilluni sullissisarneq inuiaqatigiit ilarpassuinut sunniuteqartartoq pitsaanerulersikkusuppaat. Piginnaasakillismagaanni suliffeqarnissamut, ilaqutariittut inuuneqarnissamut pitsaasumillu inuuneqarnissamut periarfissat killeqalersinnaapput. Taamaattumik piginnaangorsaaqqiisarneq suliassaavoq napparsimasunut ataasiakkaaginnarnut pinnani inuiaqatigiinnulli amerlanerusunut iluaqutaasartoq.

Piginnaangorsaaqqiiniaraanni piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu siunnerfeqartumillu suliqaarnissaq aammalu suliassaqarfiit akimorlugit suleqatigiilluartoqarnissaa pisariaqarpoq. Sungiusaaqqinneq peqqinnissaqarfiup sullississutaanut ilaajuaannarsimavoq, piginnaangorsaaqqiisarnerli sullississutit nutaanerit ilagaat. Suliassaq napparsimasumik, ilaqutaasunik, inigisamik sulinermilu pissutsinik tamakkiisumik isiginninnertut isigineqartariaqarpoq. Taamaattumik piginnaangorsaaqqiinnermi immikkoortut akimorlugit suleqatigiittoqarnissaa ataqatigiissarisooqartarnissaalu pisariaqartinneqarpoq.

Nassuiaammi anguniagaavoq Qitiusumik siunnersuisarfeqalernissaq, peqqinnissaqarfimmi pitsaaliuinermik immikkoortullu assigiinngitsut akornanni suleqatigiinnermik pingaartitsilluni telemedicinimik atuinermi periarfissat matumani tunngavigalugit. Unammilligassat periarfissallu innuttaasunut siunnersorneqarnissamik piginnaangorsarneqarnissamillu pisariaqartitsisunut neqerooruteqartarnerup pitsanngorsaaqvineqarneranut attuumassuteqartut nassuiaammi sammineqarput.

Peqqissutsimut Naalakkersuisutut neriutigaara napparsimasunut piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisunut siunissami qanoq siunnersuisarnissaq pillugu oqaloqatigiilluarnissamut nassuiaat tunngavissiissasoq. "Nuna tamakkerlugu piginnaangorsaaqqiinnissamut periusissiaq"-assaq piginnaangorsaaqqiisarnerup iluani periarfissat unammilligassallu itisiliinerusumik allaaserineqassapput. Periusissiamut siunnersuut UPA 2017-mi agguanneqassaaq.

Agathe Fontain

Peqqissutsimut Naalakkersuisooq

Eqikkaaneq

Innuttaasut inuunermut ulorianaateqartumik nappaateqartut piginnaasakillisimasullu inuiaqatigiinni sanngiinnerpaanut ilaapput. Taakku pingaartumik timimikkut piginnaasamik killeqarnerat anigorsinnaassagunikku ajornanngippallu tamakkiisumik nammineersinnaaqqilissagunik inuiaqatigiinnit siunnersorneqarnissamik ikiorserneqarnissamillu pisariaqartitsipput.

Naalackersuisut isumaqarput innuttaasunut piginnaanngorsarneqarnissamik pisariaqartitsisunut neqeroorutaasartut pitsanngorsaaffigineqartariaqartut. Taamaammat Naalackersuisunit misissorneqarsimavoq Kalaallit Nunaanni qitiusumik siunnersuisarfimmik piginnaanngorsaaqqiisarfimmillu pilersitsinissamut periarfissaqarnersoq.

Neriuffimmit qitiusutut sullissivik siunnersuutigineqarpoq, tassani Kræftertunut siunnersuisarfiit pillugit danskit aaqqissuussaataaneqartartoq "Livsrúm" tunngavigineqarpoq. Taakku sananeqarsimapput illuliortaaseq katsorsaataasumik ilusilersuisarnissamik takorluugaqarneq tunngavigalugu attaveqaatinillu, ataqatigiinnermik toqqissisimanissamillu pilersitsinissaq qitiutinneqarluni.

Siunnersuut nalilersorluarsinnaajumallugu Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiumi sulisunut aallartitaminut Danmarkimi kræftertunut siunnersuisarfiit, piginnaanngorsaaqqiinnermi atortut takusartissimavai suliaqarfimmilu ilisimasalinnik oqaloqateqartissimallugit.

Kalaallit Nunaanni pisariaqartitsineq annertugaluartoq aamma piginnaanngorsaaqqiisarnerup siunnersuisarnerullu iluini neqeroorutinik allanik pisariaqartitsisoqaraluartoq nalilerneqarpoq sullissivissatut Neriuffimmit siunnersuutigineqartoq pisariaqartitanik taakkunannga naammaginartumik ikiorsisinnaassanngitsoq.

Taamatut naliliinermut pingaarnertut makku tunngavigineqarput:

- Ingerlatsinermi atorfinittisinermilu unammilligassat
- Kalaallit Nunaata innuttaasa tamarmik atorsinnaanngimmassuk

Naalackersuisut inassutigaat tamatumunnga paarlaallugu piginnaanngorsaaqqiilluni suliniutaasinnaasunik allanik suliaqartoqarnissaa. Pingaarnertut inassutigineqarput telemedicinimik atuinerunissaq aamma piginnaanngorsaaqqiisartutut angalasartoqarnissaa.

Unammilligassat, inassuteqaatit piginnaanngorsaaqqiinnermilu suliaqarfimmut tunngatillugu siunnersuutit "Nuna tamakkerlugu piginnaanngorsaaqqiinnissamut siunnersuut"-imi annertunerusumik itisilernerullugillu suliarineqassapput.

Siunnersuut

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu ataatsimiititaliap isumaliutersuummi kissaatigineqarsimavoq Kalaallit Nunaanni qitiusumik siunnersuisarfimmik piginnaangorsaaqqiisarfirmillu pilersitsinissamut Naalakkersuisut periarfissat misissussagaat. Siunnersuut aallaqqaammut pingaartumik kræftertunut piginnaangorsaaqqittarfissatut siunnersuutaasimagaluarpoq, ataatsimiititaliamili suliarineqarnerani piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisunut tamanut sullissivissanngorlugu allanngortinneqarluni.

Siunnersuutigineqarpoq Naalakkersuisut peqquneqassasut Kalaallit Nunaanni qitiusumik siunnersuisarfimmik piginnaangorsaaqqiisarfirmillu pilersitsinissamut aningaasalersuinissamullu periarfissanik misissuinissamut. Pilersitsinissamut aningaasalersuinissamullu atatillugu aningaasaateqarfinit, kommuninit allanillu aningaasalersuisartunit aningaasalersorneqarnissaata qulakkeernissaa sulissutigineqassaaq. Misissuineq UPA 2016-imut nassuiaammi saqqummiunneqassaaq.

Anguniagaq

Nassuiaat manna aqcutigalugu anguniarneqarpoq Nuummi piginnaangorsaaqqiisarfirmik sananissaq pillugu siunnersuummik nalilersuinissaq. Inuiaqatigiinni qanoq pisariaqartitsisoqarnersoq aamma sullissivik pisariaqartitanut taakkununga qanoq ikiorsiinnaatiginersog nassuiarneqassapput.

Nalilersorneqassapput sullissivimmik sanaartornermut qanoq aningaasartuuteqartoqassanersog, ukiumut ingerlatsinermi aningaasartuutit qanoq annertutigissanersut aamma sullissivimmi sulisussanik piukkunnaatilinnik pissarsisoqarsinnaanersog.

Siunnersuisarfimmut aningaasartuutit pisariaqartitsinermut naapertuunnersut aamma pisariaqartitat taakku sullissivimmik sananikkut naammaginartumik isumagineqarsinnaanersut pillugit nalilersuisoqassaaq.

Tunuliaqutaq

Piginnaangorsaaqqinneqarnissamik neqeroorut tassaavoq innuttaasunut inuiaqatiginnullu iluaqutaasussaavoq. Piginnaangorsaaqqilluarneqarneq nammineerluni nerisinnaanerup perusuersariartorsinnaanerulluunniit- nammineersinnaanginnerullu akornanni assigiinnginnerussinnaavoq. Nammineerluni imminut eqqiluitsuutissinnaaneq nammineq inuunermi aalajangiisinnaanermut annertuumik kiffaanngissuseqartitsisarpoq, taamaammallu innuttaasut ataasiakkaat pitsaasumik inuuneqarnissaannut aamma pingaaruteqarluarluni.

Aamma innuttaasut piginnaasakillimasut ulluinnanilu suliarineqartartut taakku isumagisinnaanarlugit ullup ilarujussua peqqinnissaqarfimmi sulisunit kommuninilu sulisunit ikiorserneqarnissamik amerlasuutigut pisariaqartitsisarput. Napparsimasog nammineersinnaagaangat peqqinnissaqarfiup kommunillu isumalluutissarpasuit peqqinnissaqarfiup iluani unammilligassanut allanut atorsinnaavaat.

Pingaartumik siusissukkut piginnaangorsaaqqiisarneq iluaqutissartaqarluarpoq. Siusissukkut piginnaangorsaaqqiisarnerup ajornanginnerulersittarpai nappaammik inuunermut

ulorianaateqartumik qaangiinissaq tamatumalu kingorna nalinginnaasumik inuuneqaqqilernissaq. Aamma piginnaangorsaaqqiineq nappaatip sivisuumik atorneqarnerani inuunerup sivirususianut pitsaasumillu inuuneqarnissamut sunniuteqarluarsinnaavoq.

Piginnaangorsaaqqinneqarsinnaasut tassaasinnaapput innuttaasut napparsimasulluunniit kræftertut, qaratsamikkut aanaartoorsimasut, uummatimik taqarsuaatigut ajoqutillit, anigorsinnaangisaminnik pualluuteqartut, sukkortut, qaratsamikkut ajoqusersimasut, ilaannai eqqaaginnarlugit. Innuttaasut tarnimikkut nappaatillit piginnaangorsaaqqinneqarnissamik aamma pisariaqartitsisinnaapput.

Naalackersuisunit nassuerutigineqassaaq piginnaangorsaaqqinnissamut neqeroorutit atuuttut tamatigut naammaginnartuusangimmata tamakkiisuusaratillu. Taamaammat piginnaangorsaaqqiisarneq Peqqinnissaqarfimmit maannakkorpiaq sammineqarpoq aamma Peqqinnissaqarfiup piginnaangorsaaqqilluni suliaasaqarfik pitsanngorsaaffigalugu suliaraa.

Siunertaq

Qitiusumik siunnersuisarfissamut piginnaangorsaaqqiisarfissamullu tunngatillugu siunertarineqarpoq innuttaasunik ajoqusersimasunik nappaatilinnilluunniit piginnaangorsaaqqilluni ikiuinissaq, taamaalilluni innuttaasut katsorsarneqareernerminni ikorfartorneqassapput, siunnersorneqarlutillu. Qitiusumik sullissiviup innuttaasut kingusissukkut kingunipilutsitsinerminnik aaqqiissuteqarniarnerannik katsorsarneqareernerminnilu ingerlariaqqinniarnannik ikiussavai, taamaalillutik piaarnerusumik pitsaanagerusumillu inuunerminni ingerlaqqissinnaalissapput aamma inuiaqatigiinnut akuulluaqqissinnaalissapput.

Peqatigitillugu napparsimasut piginnaangorsaaqqinneqartut taakkualu ilaquataat sullissivimmit siunnersorneqarsinnaassapput. Matumani piginnaasakillisismanerup timimut sunniutigisartagaanut tunngatillugit, inuunerup ulorianaateqartumik nappaateqarnerup tarnikkut sunniutigisartagaanut tunngatillugit siunnersuisarnissaq pineqarpoq, aamma ilaqutariinnut napparsimasup inissisimaneranit sunnerneqarsimasunut tamanut siunnersuisarnissaq matumani pineqarpoq.

Piginnaangorsaaqqiinerup nassuiaataa

Nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissamut tunngasuni suliniaqatigiiffissuup WHO-p piginnaangorsaaqqinneq imatut nassuiarsimavaa:

*"Inunnik piginnaasakillisimasunik piginnaangorsaaqqittarneq suliniutit arlallit ilagivaat, siunertarineqarluni inuit ataasiakkaat timimikkut, malugissutsimikkut, silappaarissutsimikkut, eqqarsartaatsimikkut inuttullu piginnaasaqarlualernissaat piginnaasaminnillu attassiinnarnissaat. Inuit piginnaasakillisimasut piginnaangorsaaqqinneqartut sakkussaqaalersarput kiffaangissuseqalernissamut namminnerlu aalajangiisinnaassuseqalernissamut pisariaqartunik."*¹

Isummersuisut danskit peqqinnissatigut ingerlataqarfiineersut piginnaangorsaaqqiineq 2004-mi ima nassuiarsimavaat:

---

¹ Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Kræftimut atatillugu piginnaangorsaaqqiinerup inuunerissaanernullu pilersaaruteqalernerq – kræftimut ataatsimoortumik pilersaaruteqalernerup ilaa. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik 2012.

*"Piginnaangorsaaqqiinneq innuttaasut, ilaquataasut sulisullu akornanni siunnerfeqarluni piffissaligaasumik suleqatigiinneruvoq. Innuttaasup timimigut, tarnimigut aamma/imaluunniit inooqataanikkut atuussinnaanermik annertuumik killilimmik atuussinnaasup annertuumilluunniit killilimmik atuussinnaalernissaminut aarlerinaateqartup nammineerluni imaqarluartumillu inuusinnaalerneranik angusaqarnissaanik anguniagaqarneq. Piginnaangorsaaqqiinnermi innuttaasup inuunerani atugassarititaasut tamakkiisumik isigineqartarput, aaqqissuussaasumik, ataqatigiisumik ilisimasallu tunngavigalugit suliniuteqarfigineqarlutik."*²

Nassuiaatini taakkunani marluusuni qitiutinneqarpoq innuttaasup sapinngisamik nammineersinnaalernissaa aamma piginnaangorsaaqqiinnerup pisortat, innuttaasup pineqartup innuttaasullu ilaquataasa akornanni suleqatigiinnerisigut suliaqarfiit assignngitsut akimorlugit ingerlanneqartarnissaa.

Piginnaangorsaaqqiilluarneq innuttaasunut piginnaasakillisimasunut sammitinneqassaaq. Sapinngisamik aallaaviginiarneqassapput innuttaasup nammineerluni aalajangigai, anguniagai kissaataalu, tamannali pissaaq nunap isumalluutai tunngavigalugit. Innuttaasup misigissavaa ingerlataqarfiit suliallu assignngitsut akimorlugit kiffartuussinerup imminut ataqatigiinnera. Pitsaanerpaassaaq innuttaasup inuunermini inissisimanagera aalajangigaalu pissusissamisoortumik siunnerfilimmik, ataqatigiittumik ilisimasallu aallaavigalugit suliniuteqarnissamik anguniagaqarnermut ilaatinneqarnissaat.

Ullumikkut piginnaangorsaaqqiinnissamik neqeroorutigineqartartut tassungalu atatillugu inatsisit suliaqarfimmut attuumassuteqartut

Piginnaangorsaaqqiisarneq "Kræfti pillugu pilersaarummut Siunnersuut 2013" aqutugalugu siusinnerusukkut sammineqarsimavoq. Sungiusaaqqinneq peqqinnissaqarfiup sullississutaanut ilaajuaannarsimavoq, piginnaangorsaaqqiinnerli sullississutit nutaanerit ilagaat. Napparsimasut kræftimik nappaatillit ataasiakkaat piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsinerannik aaqqissuussaasumik naliliineq, tamatumunnga ilanngullugu piginnaangorsaaqqiinnissamut pilersaarutit "Kræfti pillugu pilersaarummut siunnersuut 2013"-imi allaaserineqarput, napparsimasulli inuunermik navianartorsiortitsisumik nappaatillit allat allaaserineqaratik. Piginnaangorsaaqqittarnerup iluani neqeroorutaasartut allannguutissatullu siunnersuutit nassuiaammi 2015-imeersumi " Napparsimasunut inuunermut navianartorsiortitsisumik nappaateqartunut (piartuutaasup ersiutaanik) nipaallisaanissamik piginnaasaasalu kingumut pilersinnissaannut periarfissat"-ni annertunerusumik allaaserineqarput.

Peqqinnissaqarfimmi kommuninilu piginnaangorsaaqqiinnermut immikkut najoqqutassiuussisoqanngilaq. Suliassaqarfiit susassaqarfillu akimorlugit pineqartumi suleqatigiinnissamik aaqqissuussisoqarsimangilaq.

Piginnaangorsaaqqiisarnerup iluani ullumikkut qitiusumit siunnersuisoqartaranilu immikkut ilisimasalinnik siunnersuisoqarneq ajorpoq. Napparsimmaviit peqqissaaviillu siunnersueriaatsinik assignngitsunik neqerooruteqartarput, tassani innuttaasup nappaataanik katsorsaanissaq eqqarsaatigalugu, napparsimasunulli piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisunut immikkut sammititamik neqerooruteqartoqarani.

² Danmarkimi piginnaangorsaaqqittarnermi unammiligassat. Hortbak; Bangshaab, Johansen og Lund. 2011

Kommunit piginnaangorsaaqqiisarnerup ingerlattuarneqarnissaa ullumikkut isumagisarpaat, taamaalillutik innuttaasut minnerpaamik pisinnaasaminnik peqqinnissaqarfimmi katsorsarneqareernerminni angusimasaminnik annaasaqannginnissaat anguniarlugu. Innuttaasut peqqinnissaqarfimmi katsorsarneqareerlutik kommunini angerlarsimaffinniluunniit piginnaasatik attattuartissinnaajumallugit sungiusalersimasut qanoq ingerlariaqqissinnaanerit pillugu aaqqissuussaasumik ullumikkut ataqatigiissaarisoaqarneq ajorpoq.

Taamaammat aamma napparsimasut sungiusaqqinneqarnissamik neqeroorfigineqareerlutik sungiusarnerminnik, misileragassaminnik ileqqorillualikkaminilluunniit ingerlatsiinnaarneq ajorput. Napparsimasut taamaammat timikkut piginnaasaat atugarissaarnerallu ajorseriaqqittarput. Taamaattumik kissaatiginarsinnaavoq napparsimasut ileqqorillualikkaminnik ingerlatsiinnarnissaannut namminneerlutillu piginnaangorsaaqqinnissaannut periusissanik eqqarsaateqartoqalernissaa.

Inuunermik navianartorsiortitsisumik napparsimanerup kingorna timip piginnaasaanik atuisinnaanngoqqinnissaq siunertarlugu piginnaangorsaaqqinneq imaluunniit inuunermik navianartorsiortitsisumik napparsimanermi timip piginnaasaanik atuisinnaaqqilernissap pitsanngorsaaviginissaanut tunngasunik isumaginninnermut peqqinnissaqarfimmulluunniit ullumikkut inatsisaasuni takusassaqaqqanngilaq. Innuttaasup napparsimmavimmit angerlartinneqareernermini piginnaangorsaaqqinnissamat pitsaanerpaanik neqeroorfigineqartarnissaa aamma unitseqqinneqarnissaata pinngitsoortinneqarnissaa qulakkeerniarlugit peqqinnissaqarfimmi kommuninilu ullumikkut inatsisitigut aaqqissuussaaniikkullu pitsaanerusunik atugassaqartitsinngillat.

”Kræfti pillugu pilersaarummut siunnersuut”-mi piginnaangorsaaqqiineq

”Kræfti pillugu pilersaarummut siunnersuut 2013”-imi nassuiarneqarpoq kræftimik nappaatillit piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsinerannik ullumikkut aaqqissuussaasumik nalilersuisoaqarneq ajortoq, piginnaangorsaaqqiinissamat pingaarnertut malittarisassaqaqqanngitsoq aamma assiginngitsunik suliallit oqartussaasullu assiginngitsut suleqatigiinnerat aaqqissuussaaniqqitsoq. Kræftimut pilersaarummi erseqqissarneqarpoq napparsimasut ataasiakkaat piginnaangorsaaqqinneqarnissamat pisariaqartitaannik matussusiisussamik neqeroorfigineqarnissaat qanoq qulakkeerneqarsinnaanersoq.

Pilersaarutip aallartinneqarnerani:

- Kræftimik nappaatillit tamarmik angerlartinneqarnerminni piginnaangorsaaqqinneqarnissamat pilersaarusiortifigineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa.
- Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akunnerminni piginnaangorsaaqqiinissamat pilersaarusiorsimanissaat qulakkeerneqassaaq.
- Kræftimut nakorsartereernerup kingorna inuuneq pillugu paasissutissanik naqitanik aaqqissuussaasumik qulakkeerinninneq (kingusissukkut kingunerluutit, piginnaangorsaaqqinneq, peqqissarneqarnissamat tunngasut pillugit).

Pilersaarutip ingerlanneqarnerani piffissaliussat aappaat pingajuallu:

- Kræftimik napparsimasut ilinniartinneqarnissaannik neqerooruteqarneq, tamatumunnga ilanngullugit piginnaangorsaaqqinneq kingusissukullu kingunerluutit.
- Kræftimik napparsimasut tamarmik katsorsarneqareernerup kingorna piginnaangorsaaqqinneqarnissaq tunngavigalugu ilisimasaqarnissaasa imaluunniit ”pitsaanerpaamik ingerlatseriaaseqarnissaasa” qulakkeerneqarnissaat.

- Piginnaanngorsaqqinnermik pisariaqartitsinerup ataqatigiisumik aaqqissuussamik allanngoranngitsumillu qulaajaaffiginera – nappaammik suussusersinermit piginnaanngorsaqqinnermi pisariaqartitat paasinerinut.
- Piginnaanngorsaqqinnermik pisariaqartitsinnermik nalilersuinissamut atortussanik tatiginassusilinnik qulakkeerinninnissaq.³

Kræftimik nappaatillit piginnaanngorsaqqinniartugit suliniutissatut allassimasut allannguuteqartilaarlugit napparsimasunut piginnaanngorsaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisunut tamanut atuutsinneqalersinnaapput.

Inatsisit atuuttut suliassaqarfimmu attuumassuteqartut.

- Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 6. november 1997-imeersoq (Sullissinernut peqqussut).
- Peqqinnissaqarfimmi sullissinerit atuisullu akiliuteqartarnerat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 15. februar 2006-imeersoq (Sullissinernut nalunaarut).
- Angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarneq pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 32, 26. juli 1994-imeersoq.
- Pisortanit ikiorsiissutit pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 20. November 2006-imeersoq.
- Utoqqarnik paaqqinniffiit il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 11, 30. oktober 1998-imeersoq kingusinnerusukkut allannguutilik.
- Annertuumik innarluutillit ikiorserneqartarnerat pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 7, 3. november 1994-imeersoq kingusinnerusukkut allannguutilik.
- Utoqqalineri pensionisiat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 20, 23. november 2015-imeersoq.
- Siusinaartumik pensionisiat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 40, 9. december 2015-imeersoq.

“Livsrøm”-imut najoqqutassiaq

Danmarkimi “Livsrøm”-imik ingerlatsisut arfineq marluupput, taakku kræftimik eqqugaasimasunut ilisimasalittut siunnersuisarfiupput. Iluarusulluni inuuneqarsinnaanermut siunnersuisarfiit taakku imatut nassuiarneqarput:

”Livsrøm”-i napparsimmaviit eqqannguini isumassuilluartuupput. Angerlarsimaffippalaartuupput, toqqissisimanarlutik najoruminarlutillu. Siunnersuisarfiit kræftimik eqqugaasimasunut tamanut, taakku ilaqutaannut qimataannullu ammapput – taakkunanilu siunnersorneqarlunilu tapersersortittoqarsinnaavoq, allanik imminermisut inissisimasunik peqateqartoqarsinnaavoq, timigissarnermut peqataasoqarsinnaavoq, tarnikkut timikkullu qasukkarsarniarluni eqqarsaqqissaartoqarsinnaavoq (mindfulness), pikkorissartoqarsinnaavoq, nutaaliorluni sammisaqartoqarsinnaavoq imaluunniit kisimiilluni kaffisorusaartoqarsinnaalluni.”⁴

³ Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Kræfti pillugu pilersaarummut Siunnersuut 2013

⁴ Kræftimut akiuiniarneq aamma RealDania. Siunnersuisarfik – Kræftimik nappaatilinnut taakkulu ilaqutaannut katsorsaataasumik aaqqissuussineq.

Kræftimik eqqugaasimasut peqatigiiffiat, Neriuffik, danskit siunnersuisarfimmik ilusilersuisimanerat tunngavigalugu Kalaallit Nunaanni kræftimik eqqugaasimasunut siunnersuisarfimmik pilersitsinissamat periarfissanik misissuiniarluni suliniuteqarpoq.

Anguniagaavoq siunnersuisarnerup napparsimmaviit qanittuanni pisarnissaa, tassa kræftimik nappaatillit amerlanerpaat taakkualu ilaqutaat nappaatip aallartisimatsiarnerani ikiorsinnaajumallugit. Siunnersuisarfiit eqqugaasimasunut taakkulu ilaqutaannut siunnersuisarnermik, sammisassaqartitsinermik ornittagaqarnissamillu neqerooruteqassapput.

Siunnersuineq attaveqaateqarnerlu

Siunnersuisarfiit kræftertunut immikkoortortaqarfiit qanittuanni inissisimapput, taamaalillutik kræftimik nappaatillit taakkulu ilaqutaat suliaritinnermut atatillugu najuussinnaasarput. Siunnersuinermi siunnersortimik oqaloqatiginnissinnaapput, tassa kræftimik nappaateqarnerminni inuuniarnerminnilu inissisimanerminnik aaqqiinarnerannut siunnersorti ikiuussinnaavoq. Ilisimasalittut siunnersuisartut tarnip pissusiinik ilisimasalittut, isumaginninnermi siunnersortitut peqqissaasutullu ilinniagaqarsimasuupput imaluunniit suliamut atatillugu allatut tunuliaqutaqarlutik aamma kræftimik eqqugaasimasunik, taakku ilaqutaannik qimataannillu tapersersuinermik misilittagaqarluartuupput. Siunnersortit arlallit arlaatigut kræftimik eqqugaasimasuullutik aamma namminneq kajumissusertik aqputigalugu suliaqartuupput.

Qajannartutut kisimiittutullu misigisimagaanni allat imminermisut inissisimasut naapittarnerat pingaarutilipilussuavoq. Taamaammat eqimattatut suliaqartartut amerliartorput, taakkulu kræfti qitiutillugu suliaqartarput. Attaveqaatit ilisimasanik, misigisimasanik misilittakkanillu avitseqatigiinniarlutik najukkani ataatsimiittarput. Eqimattat attaveqaatillu assigiinngitsut taakku nereqatigiinniarlutik, oqaloqatigiinniarlutik, oqalugiarniarlutik, timigissarniarlutik, nuannisaqatigiinniarlutik silamilu sammisasaqatigiinniarlutik naapeqatigiittarput.

Kræftimik eqqugaasimasunut pingaaruteqarluinnarsinnaavoq kræftimik eqqugaasimasunik allanik naapeqateqarsinnaaneq oqaloqateqarsinnaanerlu. Taamaalillutik siunnersuisartutut atorfillit tunniussinnaasaannut sanilliullugu allatorluinnaq tapersersorneqarlutillu attaveqaaserneqartarput. Namminneq kajumissutsiminnik suliaqartartut taamatut ataatsimoorussamik attaveqaateqartarneq tunngavigikkajuttarpaat.

Katsorsaataasumik illuliortaatsimik aqqissuussineq

Danskit "Livsrum"-ii sananeqarsimapput katsorsaataasumik illuliortaatsimik aqqissuussinissamik isumassarsiaq malillugu, katsorsaasarfiit taakku toqqissisimanermik, angerlarsimaffippalaarnermik qanilaartuunermillu takutitsisuupput. Katsorsaataasumik aqqissuussineq ilusilersuinermi najoqqutaavoq aqqissuussinerup inuit misigissusaannut eqqarsartaasiannullu sunniuteqartarnera pillugu takorluukkamik takutitsisoq. Aqqissuussaq pitsaasumik eqqissisimanartumillu misigilersitsinermik pilersitsinnaavoq, tamanna inuit inuunerannut atugarissaarnerannullu iluaqutaasarpoq aamma katsorsaanerup pitsaanerulersinneqarnissaanut siuarsarneqarnissaanullu ikorfartuutaasarluni. Qaamaneq, nipi, silaannaq, sapinngisaqarneq aalasinnaanerlu ilusiliami immikkoortortaapput pingaarutillit aamma pinngortitaq sapinngisamik illup iluanit takuneqarsinnaassaaq, angisuunik igalaaqarluni pinngortitarlu anillariaannaaffiussalluni.

Danskit siunnersuisarfiinut piginnaangorsaaqqiisarfiinullu ilinniagaqarfiginiarlugit pulaarneq

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup september 2016-imi Roskilde Rehabiliteringscenterip aamma REHPA, Nyborgimi Videncenter for Rehabilitering og Palliationip saniatigut danskit "Livsrum"-ii pulaarsimavai. Angalanermi siunertaavoq danskit "Livsrum"-ii qanoq ingerlatsinerat aamma atuisuminnut qanoq kiffartuussisarnerat pillugit ilikkagaqarnissaq, tamatuma saniatigut misilittakkat, periusissiat, neqeroorutaasartut aamma piginnaangorsaaqqiisarnerup iluani suliaqarfimmi ilisimasallit assigiinngitsut ilisimatusarnerat pillugit oqaloqatiginnittoqarpoq.

Odensemi kræfti pillugu siunnersuisarneq

Odensemi "Livsrum"-imi sulisut aalajangersimasut tallimat arfineq pingasullu akornanniittut sulisarput, 100-t missaanniittut namminneq kajumissutsiminnik sulisarput aamma qulit aqqaneq marlullu akornanniittut namminneq kajumissutsiminnik aqqissuussisuusarput. Namminneq kajumissutsiminnik aqqissuussisartut susassaqarfinnik pingaarutilinnik suliaqartarput aamma siunnersuisarfiimmi nammineq kajumissuseqarluni suliaqarnissamut ilinniagaqarnerusimapput.

"Livsrum"-ip 'Krop og Kræft' (Timi Kræftilu) pillugit sammisaqartitsisarneq neqeroortigisarpaa, tassani napparsimasut kemortittut sapaatip akunneranut sisamariarlutik timikkut nukersornartumik sungiusartarput. Tamatuma sanngiissuseq, qasoqqasarneq qasusoortarnerlu akiorniartussaavai, napparsimasunullumi iluaqutaasutut isikkoqarluni. Siunnersuisarfik aamma Skype aqutugalugu internetsikkut siunnersuisarpoq.

Odensemi "Livsrum"-ip nalunaaquttap akunneranut siunnersortinneq 500 kr.-nik akeqarpoq. Akigigitap aningaasarsiassanut, ineqarnermut akiliutinut allanullu aningaasartuutit tamaasa matussusertarpai.

Næstvedimi kræfti pillugu siunnersuisarneq

Næstvedimi "Livsrum"-i sulisut aalajangersimasut 15-iupput, taakkunannga arfineq marluk Kræftens Bekæmpelsip aqutsisoqarfiani sulisarput arfineq pingasullu napparsimasut siunnersorlugillu sungiusartarpaat. Taakku saniatigut siunnersuisarfiimmi inuit 100-t namminneq kajumissutsiminnik sulisarput.

Ullumikkut timersorneq pitsaaliuinertut, katsorsaatitut piginnaangorsaaqqiissutitullu atorneqartarnera pillugu paasissutissarpasuaqarpoq. Næstvedimili siunnersuisarfik aalajangersimasumik timersortitsinissamik neqerooruteqarnissamut akissaqanngilaq. Tassunga paarlaallugu imminut sungiusarnissamik neqerooruteqartarput, yoga aamma tarnikkut timikkullu qasukkarsarniarluni eqqarsaqqissaartarneq tamatuma saniatigut neqeroortigineqartarput. Aamma nuannarineqaqisumik qajartortitsisarneq aqqissuuttarpaat.

Næstvedimi "Livsrum"-i isumalluutissaqarpallaannginnami suliaqarfinnik allanik, soorlu University Collegemik napparsimmavimmillu suleqateqarluartarpoq. Næstvedimi aamma sulissutigineqarluarsimavoq init suliaqartunit allanit imaluunniit paasissutissiilluni ataatsimiinnernut atorneqartarsinnaanissaat.

Erseqqissaatigineqarpoq pingaaruteqartoq internetsikkut toqqaannartumik siunnersuinerami init atorneqartartut assiaquteqarlutillu eqqissisimasuunissaat, eqqissisimaffiunnginnerami napparsimasumut akornutaangaatsiarsinnaavoq.

REHPA - Videncenter for Rehabilitering og Palliation, Nyborg

Nuummi piginnaangorsaaqqiinissamut aamma Kalaallit Nunaat tamaat eqqarsaatigalugu piginnaangorsaaqqiisarfeqarnissamut tunngatillugu Videncenterimi sulisut isumaat malillugu isummersuutit pingaernerit ilaat makkuupput:

Kissaatiginangilaq napparsimasut, ass. kræfteqartut tamarmik pinngitsooratik piginnaangorsaaqqinneqartarnissaat, tassa napparsimasoq piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsivinnersoq matumani eqqarsaatigineqarsimannngimmat. Taamatut ingerlatsinermi innuttaasunut piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsinngitsunut isumalluutissarpasuit atulussinneqassapput. Tamanna aamma pissutigalugu pingaaruteqarpoq inuiaqatigiinni piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisut pillugit paasissutissat misilittakkanik tunngaveqartut atorlugit piginnaangorsaaqqiinnermi periusissat suliarineqarnissaat, tassa pisariaqartitsinerit pillugit naatsorsuutiginninnerit tunngaviginagit.

Piginnaangorsaaqqiinnermut periusissami suliassat siullit ilagisariaqarpaat pisariaqartitsinermik nalilersuilluarnissaq, taamaalilluni napparsimasut sorliit qassillu peqqinnissaqarfimmit sullinneqassanersut aamma tamanna pitsaanerpaamik qanoq ingerlanneqassanersoq ilisimaneqalissaaq.

Pisariaqartitsinermik nalilersuinnermut tunngatillugu eqqarsaatigisassat pingaernerit ilagaat unitsitseqqittarnerit aamma unitsitseqqittarnerit peqqinnissaqarfimmut qanoq suliassaqartitsisarartiginersut. Unitsitseqqittarnerit peqqinnissaqarfimmut annertuumik suliassaqartitsisarpat unitsitseqqittarnerit pitsaaliorniartugit annertuumik iliuuseqartoqarnissaa imminut akilerluarsinnaavoq.

Qitiusumit ilitsersorneqarnissaq siunnersorneqarnissarluni periarfissaajuartillugu angerlarsimaffik tunngavigalugu suliniuteqartarnek ingerlalluartoq misilittagarineqarpoq.

Piginnaangorsaaqqiinnermut pisortaq Ann-Dorthe Zwisler malillugu arlaatigut qitiusumik siunnersuisarfeqarnissaq pisariaqartoq, taamaangippammi angalasartut telemedicinilu atorsinnaassanngillat. Ajornartorsiutit nappaatinik immikkut ittunik tunngaveqartut isumagisinnaaniarlugit ilisimasalinnik attaveqarsinnaanissaq periarfissaassaaq.

Ilitsersorneqarlunilu siunnersorneqarnissamut ilisimasalinnik attaveqartarnissaq eqqarsaatigalugu aamma periarfissaasinnaavoq Danmarkimi immikkut ilisimasalinnik atuisinnaaneq, taakku Nuummi qitiusumik immikkut ilisimasalinnik atuinissaq eqqarsaatigalugu pilersitsinissamut sanilliullugu Skype aqqutigalugu qitiusumik sulisut siunnersortarsinnaavaat.

Piginnaangorsaaqqiinissamut aningaasartuutissatut missingiussanut tunngatillugu paasissutissat erseqqissut annikitsuaraapput. Imminulli akilersinnaasumik piginnaangorsaaqqiinnerit pillugit misilittagaqarfigilluarneqartoq tassaavoq uummatinut tunngatillugu suliaqarfik. Tassani takuneqarsinnaavoq piginnaangorsaaqqittarnerup nappaatip ajorseriarsinnaanera annikillissittaraa, taamaalilluni unitsitseqqinnissat imaluunniit nakorsaasersuilluni katsorsaanissaq pisariaqartarpoq.⁵

---

⁵ Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Uummalluttunik piginnaangorsaaqqinneq – Nakorsaatinik teknikkikkut nalilersuineq. 2006

Roskilde Rehabiliteringscenter

Pulaarnermi isummat paasissutissallu pissarsiarineqartut pingaarnerit ilagaat:

2012-imi inatsisitigut aalajangiunneqarpoq Danmarkimi kommunit tamarmik innutaasunut tamanut tunngatillugu susasaqarfiit akimorlugit tamanullu sammisumik piginnaanngorsaaqqiinissamut pilersaarut 2017 nallertinnagu aqqissuussaannerminnut ilanngutissagaat. Roskilde kommunep pilersaarutini piviusunngortereerpaa piginnaanngorsaaqqiillunilu suliaqarnermini siuangaatsiarsimalluni.

Roskildemi innuttaasut tunngaviumik pisariaqartitaat annertuumik sulissutigineqartarput, soorlu nammineq perusersartarfiliarneq nerisassiornerlu, tassa innuttaasut namminneg angerlarsimaffimmini sapinngisamik nammineersinnaasunngortinniarlugit. Taamaalilluni aningaasat sipaarneqarsinnaapput, tassa angerlarsimaffimmi ikiorteqartarnek akisugami. Innuttaasutaaq amerlanerit angerlarsimaffimminiinnertik nammineersinnaanertillu nuannaraat.

Roskildemi angerlarsimaffimmut orniguttartoqarpoq, tassa innuttaasut siunnersuisarfimmi kiffartuunneqarnermi assingajaanik angerlarsimaffimmini kiffartuunneqartarput. Napparsimasut 54 %-ii Roskilde Rehabiliteringscenterimi katsorsarneqareeraangamik tamakkiisumik nammineersinnaanngortarput.

Peqqissutsimut sunniuteqarnissaanut aningaasartuutaasusanullu tunngatillugit pingaarutilipilussuuvoq ingerlataqarfimmit ingerlataqarfimmut allamut ikaarsaariarnerup pisariitsuunissaa aamma akisussaaffiit sorliit Peqqinnissaqarfinit kommuninillu tigummineqassanersut erseqqilluinnartumik nassuiarneqarsimanissaat. Ingerlatsinissaq aqqissuussaasoq allassimassaaq, nassuiaasorsorluagaassaaq peqataasunullu tamanut paasiuminartuussalluni.

Siunnersuisarfimmi inissat tamaasa kommunip ulloq unnuarlu 2600 kr.-nik aningaasartuutigisarpai. Taamaammat unitsitseqqinnissap pinngitsoortinneqarneratigut aningaasanik sipaaruteqartoqartarpoq, taamaattumik pitsaaliuineq Roskildemi pingaartinneqarpoq. Siunnersuisarfimmi pisortap inassutigaa Kalaallit Nunaanni unitsitseqqinnermut pitsaaliuineq ukkatarineqartariaqartoq.

Suliaqarfik alla isumalluutissarpassuarnik sipaaruteqarfiusinnaasoq tassaavoq sukkornermik nappaatilinnut utoqqarnullu tunngassuteqartoq. Taakku marluk pitsaaliuisumik piginnaanngorsaaqqinneqarnissaannut aningaasaliissuteqarluarnikut napparsimasorpassuit kingusinnerusukkut unitseqqinneqartarnerannit utikattumillu ajornartorsiuteqartarnerannit aningaasartuutaasartut pinngitsoortinneqassapput.

Pisariaqartitanik nalilersuineq

Kalaallit Nunaanni piginnaanngorsaaqqiisoqarnissamik pisariaqartitsineq qanoq annertutiginersoq erseqqissumik oqaatigiuminaappoq, tassa tamanna suli misissorluarneqarsimanngimmat aamma paasissutissat pigineqartut annikitsuaraammata. Ukiuni kingullerni qassit piffissami sivisuumi inuunermillu ulorianartorsiortitsisumik nappaateqarsimanersut ajoquteqarsimanersullu tamakkiisumik takuneqarsinnaapput, taakku ilaasa piginnaanngorsaaqqinneqarneq iluaqutigissavaat. Kisitsisinilli nutaanik soqannginnatta paasissutissat ilai ukiunik arlalinnik pisoqaassuseqarput.

Peqqinnissaqarfimmi aqutsisut naliliipput, napparsimasut tamarmik ataani eqqaaneqartut arlaatigut piginnaanngorsaaqqiineramik pisariaqartitsisut. Napparsimasut tamarmik nakorsamik immikkut

ilisimasalimmik nalilersorneqartariaqarput piginnaangorsaaqqiinermillu neqeroorfigineqarlutik. Pisariaqartitsinermi nalilersuineq napparsimasut eqimattakkuutaat tamarmik pioreersut eqqaaneqanngillat, kisianni nalunaarsorluakkanik toqqarneqarlutik.

Uummatit-taqaasigut nappaatit, nukitigut saanikullu nappaatit aammalu qaratsamikkut aanaartoorlutillu taqqamik milikartoorsimasut tassaapput napparsimasut piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisutut nalilerneqartut matumanilu inuiaqatigiit aningaasaqarniarneranni iluanaarutaasussamik piginnaangorsaaqqiinissamut aningaasiliiffigineqarsinnaasut.

Ukiuni kingullerni kisitsisit ima isikkoqarput:

	2015 –mi napparsimasut	2016 –mi napparsimasut
Uummatit-taqaasigullu nappaatit	228	226
Nukitigut saanikullu nappaatit	449	328
Qaratsami aanaartorneq milikartoornerlu	121	82 ⁶

Takussutissiaq 1. Napparsimasut uninngasut nappaatinik aalajangersimasunik nappaatillit piginnaangorsaaqqinneqarnissamik immikkut pisariaqartitsisut

2015-imi DIN-imi siffissatigut seeqqukkullu pilattaanerit 124-t suliarineqarputtaaq. Siffissatigut pilatsinnerit amerlasuutigut aalasinnaanermik timillu pisinnaasaanik ajornartorsiortitsilersarput, suliaritissimasullu taakkunani arlallit aalasinnaaqqilerniarlutik piffissami sivikitsumi piginnaangorsarneqarneq iluaqutigilluarsinnaavaat.⁷

Innarluutillit eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartariup 2012-mi kisitsit nutaanerpaapput. Taakkunani innuttaasut annertuumik innarluutilli kommunikkaartumik amerlassutsimikkut imatut agguataarsimapput:

Kommune Kujalleq	183
Qaasuitsup Kommunian	467
Qeqqata Kommunian	251
Kommuneqarfik Sermersooq	512
I alt	1413

Takussutissiaq 2. 2012-mi innarluutillit kommunini amerlassusaat.

Aamma ilimanarluinnarpoq utoqqaat utoqqaat illuini najugaqartut imaluunniit angerlarsimaffimminni ikiorteqartartut amerlanerit piginnaangorsaaqqinneqarneq iluaqutigissagaat, pisortat paaqqinnittarfiini najugaqarnissamut sanilliullugu namminneq angerlarsimaffimminni nammineersinnaalernissamut ilimanaateqarluarput. 2012-imi illoqarfiit Nuuk, Paamiut, Tasiilaq aamma Ittoqqortoormiit utoqqaat illuini najugaqartut katillutik 98-iusimapput.⁸

⁶ Peqqinnissaqarfiup aqutsisuanit nalunaarsuutit

⁷ Namminersorlutik Oqartussat 2017-imut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut

⁸ Kommuneqarfik sermersooq. Najukkani inuiaqatigiinnut tunngassutilinnik nalunaarsuineq Nuuk 2012

Inuppassuit kræftip, pualluutit, aap ingerlaarfiatigut nappaateqarnerup, nukitsigut anniaateqarnerup ajoquteqarnerullu kingorna sivirusumik ajoqutillit eqqarsaatigalugit nalilerneqarpoq Kalaallit Nunaanni piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsivittoqartoq. Piginnaangorsaaqqinnerit innuttaasut taakku ilarpassui ikiorsersinnaavaat ulluinnarni pitsaanerumik inuuneqarnissaannut, nammineersinnaanerunissaannut immaqalu suleqqilernissaannut.

Kræftertut piginnaangorsaaqqinneqarnerisa nalinga

Piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsineq misilittakkanik tunngaveqartoq amigaataasoq Kalaallit Nunaanni kræftimut tunngatillugu paasissutissat pitsaanerupput. 2014-imi Kalaallit Nunaanni kræftertut tamarmiusut 192-iusimapput.⁹ Eqqaaqqinneqartariaqarporli sullinniakkat pissutsit arlaat pissutaallutik piginnaangorsaaqqinissamik tamarmik pisariaqartitsinngimmata.

Napparsimasut kræftimik aniguisimasut ajornartorsiutigikkajunnerusartagaasa ilagaat anniartarnerit, anertikkartarnerit, nukilaallisarneq, aalasinnaaneq pisinnaasaqarnerlu, ulluinnarni sammisartakkanik, soorlu imminut isumassorneq aamma illumi suliasat eqqarsaatigalugit isumaginninnissamut pisinnaasat annikillisarnerat killeqalersarnerallu.

Danmarkimi Sundhedsstyrelsen 2012-imi kræftimik napparsimasut piginnaangorsaaqqillugit ingerlatsineranit nassuarneqarpoq inuit 2.000-it apersorneqarnerminni 79 %-iisa akissutigisimagaat puammikkut kræfteqarlutik, 66 %-it iviangimmikkut inalukkamikkullu kræfteqarlutik kingunerluutigisaraat artorsaataasumik qasoqqasarneq. 60 %-it ukioqatigisaminnut allanut naleqqiullutik nukilaannerusutut misigisarsimapput. Kræftimik nappaatillit tamarmiusut 35 %-iisa nappaatigisamik suussusersineqareernerisa kingorna qaammatit 15-it qaangiunneranni oqaatigisimavaat ikiorsiissutinik timikkullu sungiusaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsillutik. Kalaallit Nunaannit paasissutissat taakkununga assingusut pigineqanngillat, naatsorsuutigineqarporli taamatut assingusumik agguataarsimassasut.

Danmarkimi nalilerneqarpoq kræftimik nappaatillit 70 %-iisa missaanniittut qanigisatik peqatigalugit suliamillu ilisimasaqarluartunit tapersorneqarlutik ajornartorsiutitik namminneq isumagisinnaassagaat. 25 %-it missaanniittut ilisimasaqarluartumik aqutsisoqarluni suliniuteqarfigineqarnissaq pisariaqartissavaat 5 %-illu missaanniittut immikkut ittumik suliniuteqarfigineqarnissaq pisariaqartissallugu.

Allat kræftiunngitsumik allamik inuunermut navianartorsiortitsisumik nappaatillit piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsinersut ilisimaneqanngilaq, ilimanarporli taakkutulli arlaatigut piginnaangorsaaqqinneqarnissaq iluaqutigissagaat, sungiusarneqarneq ullumikkut peqqinnissaqarfimmi ingerlanneqartup saniatigut.

Nalilerneqarpoq inuppassuit assersuutigalugu kræftip, pualluutit, aap ingerlaarfiatigut nappaateqarnerup, nukitsigut anniaateqarnerup ajoquteqarnerullu kingorna sivirusumik ajoqutillit eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaanni piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsivittoqartoq. Piginnaangorsaaqqinnerit innuttaasut taakku ilarpassui ikiorsersinnaavaat ulluinnarni pitsaanerumik inuuneqarnissaannut, nammineersinnaanerunissaannut immaqalu suleqqilernissaannut.

---

⁹ Nunatsinni nakorsaaneqarfik Ukiumoortumik nalunaarussiaq 2014/2015. Kapitali 10. Kræft/cancer

Piginnaangorsaqqinneqartut timimikkut, tarnimikkut inuttullu pisariaqartitaat

Innuttaasut piginnaangorsaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisut timimikkut pisinnaasamik sungiusaqqinneqarnissaat pisariaqartippaat, tassa angerlarsimaffimmi ikiorteqaratik sapinngisamik nammineersinnaalissagunik aamma sulileqqinnissaminut piareersimassagunik. Matumani assersuutigalugu pineqarput pisuttuartarnerit, nalukkiartarnerit, anersaartornissamut sungiusarnerit imaluunniit qasujaallisarnerit.

Innuttaasut aamma nappaamminnik qanoq pitsaanerpaamik isumaginnissinnaanertik pillugu ilisimasalinnit siunnersorneqarnissaq, ilitserorneqarnissaq oqaloqateqartarnissarlu pisariaqartippaat. Tassunga ilaatinneqarsinnaapput nerisassat pillugit siunnersuineq, pujortassaarniarneq sungiusarnerillu innuttaasup nammineq isumagisinnaasai.

Innuttaasut inuunermik navianartorsiortitsisumik nappaatillit katsorsarneqarnerminnut piginnaangorsaqqinneqarnerminnullu atatillugu tarnip pissusiinik ilisimasalimmit siunnersorneqarnissaq pisariaqartikkajuttarfaat. Siunnersuineri pineqarsinnaavoq inuunermi inissisimaffigilikkamik, timip pisinnaasaasa killeqalerneranik aamma napparsimasup nappaataata toqussutaasinnaaneranik akuersinissaq. Innuttaasup ilaqaataasa ilisarimasasaalu aamma siunnersorneqarnissaq pisariaqartissinnaavaat, tassa napparsimasoq ikiorsinnaajumallugu aammali pisumik nammineerluni akuersinissamut.

Napparsimasut amerlasuutigut kissaatigalugulu pisariaqartittarfaat najukkami piginnaangorsaqqinneqarnissaq, tassa napparsimasoq allamut aallartariaqarani ikinngutini ilaqtanilu qanimut peqatigalugit najukkaminiiginnarluni. Avatangiisit nalunngilluakkat najorlugit aamma ilisarimalluakkat qanimut najorlugit innuttaasumut amerlasuutigut atoruminarnerusut kajumissuseqarnerusutullu misigisassaasarpoq, tassa ikinngutit ilaqtallu najornagit illoqarfimmi allamiinnissamut sanilliullugu.¹⁰

Najukkami piginnaangorsaaqqiisarneq aamma periusissiaavoq sumiiffinni isumalluuteqarfiuallaanngitsuni imaluunniit nunap sannaanik pissuteqartumik aporfeqartuni piginnaangorsaaqqiinnissamut periarfissanik pitsaanerusunik suleqatigiinnissamillu pilersitsinissamut iluaqutaasinnaasoq.¹¹

Kalaallit Nunaanni piginnaangorsaaqqiisarfik Siunnersuisarfillu

Immikkoortumi matumani nassuiarneqarpoq Neriuffiup Nuummi "Livsrum"-imik sanaartornissamut periarfissamik misissuisimanera kiisalu siunnersuisarfimmik Nuummi inissiineri unammilligassatut isigineqartut, taamaasillunilu Livsrum-imut qinigassaasinnaalluni.

Periarfissaq siulleg: Kalaallit Nunaanni "Livsrum"-i

Dansk Bygningsarv aamma Rambøll Greenland "Kalaallit Nunaanni "Livsrum"-i" pillugu nalunaarusiorsimapput, tassani Nuummi qitiusumik siunnersuisarfeqarsinnaaneq nalilersorneqarpoq. Nalunaarusiami tunngaviumik inerniunneqarpoq Nuummi siunnersuisarfimmik pilersitsinissamut

---

¹⁰ Barnes, Radermacher: Neurological rehabilitation in the community.

¹¹ WHO: CBR – A strategy for rehabilitation, equalization of opportunities, poverty reduction and social inclusion of people with disabilities. Joint Position Paper 2004.

tungavissaqanngitsoq. Ilimanangilaq peqqinnissaqarfiup kommunillu siunnersuisarfik ima iluaqutigigissagaat allaat siunnersuisarfiliornissamut salliutitserusulerlutik aamma siunnersuisarfiup aningaasaqarneranut ingerlanneqarneranullu taperseerusulerlutik.¹²

Aningaasaqarneq

Nalunaarusiaq Dansk Bygningsarv aamma Rambøll Greenland-imeersoq sullissivik imatut nalilersorsimavaat:

1. Sananeqarnera 25.000.000 kr.-inik akeqartussatut nalilerneqarpoq.
2. Ingerlatsinermi aningaasartuutaasartussat ukiumut 1.600.000 kr.-nik annertussuseqassasut nalilerneqarpoq, taakkunanga 1,1 mio. kr.-t aningaasarsiaasanut atorneqassallutik.

Siunnersuisarfiup sulisut makku pisariaqartissagai nalilerneqarpoq: siunnersuisarfimmi pisortaq, tarnip pissusiinik ilisimasalik, isumaginninnermi siunnersorti timimillu sungiusaasoq.

Naalakkersuisut Neriuffiup suliniummik ingerlatseqqinnera aningaasalersuineralu malinnaaffigaat. Immikkut ittumik erseqqissaaffigineqartussaq tassaasimavoq napparsimasunut tunngatillugu suliniaqatigiiffiit amerlanerit siunnersuinnermut tunngatillugu suleqatigineqarsinnaasut suleqatigineqarnissaannut periarfissaqarnerisooq.

Suliniutip aningaasalersorneqarnissaanut tunngatillugu maannakkorpiaq Neriuffik suleqatissaminik allanik pissarsisimangilaq. Neriuffiulli Kommuneqarfik Sermersooq aamma SIK attaveqarfigisimavai, taakku marluullutik siunnersuisarfiup ingerlanneqarneranut aningaasatigut tapersiinissaq ajunngitsumik isumaqarfigerpassippaat.

Aningaasaqarnermut tunngatillugu maannakkorpiaq ilisimaneqartoq tassaavoq RealDania siunnersuuteqarsimammat siunnersuisarfiup sananeqarnissaannut 50-75 procentit akilerumallugit suleqataasinnaasut allat sinneruttunut aningaasaliinnaappata. Suleqataasinnaasulli allat taakku kikkusinnaanersut suli erseqqissaaffigineqanngilaq.

Neriuffimmi oqaloqatigiissutigineqarsimavoq siunnersuisarfissap illutasaanik nutaamik sanaartornissamut paarlaallugu illu Dronning Ingridip Napparsimmavissuata eqqaaniittoq nutarterneqarsinnaasoq. Tamatuma sanaartornermi aningaasartuutaasussat malunnaatilimmik appartissagaluarpai.

Aamma aningaasartuutaasussat annikillisarniarlugit ikinnerusunik sulisoqarluni siunnersuisarfiup ingerlanneqarsinnaanera oqaluuserineqarsimavoq.

Naligiimmik atuisinnaatitaanermut unamminartut

Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 6. november 1997-imeersoq naapertorlugu peqqinnissaqarfiup suliassaa imatut nassuiarneqarpoq:

"Peqqinnissaqarfiup suliassaasa pingaarnersaraat innuttaasut peqqissusiisa siuarsarnissaat, nappaatit nappaatinullu assingusut pinaveersaartinnissaat kiisalu inuit

---

¹² Bygningsarv, Rambøll Greenland. Kalaallit Nunaanni Siunnersuisarfik – kræftimik nappaatilinnut, napparsimaruluttunut allanut taakkulu ilaqaataannut siunnersuisarneq, Misissueqqaarneq

nappaatillit nappaatinullu assingusunik nappaatillit misissornissaat, katsorsarnissaat paarinissaallu... Suliassaminik pilersarusiornermini peqqinnissaqarfiup anguniassavaa peqqinnissaqarfiup sullissinerinut assigiimmik periarfissaqartitsisoqarnissaa sumi najugaqarneq apequtaatinnagu."

Nuummi nuna tamakkerlugu "Livsrums"-imik pilersitsinermi Nuummi innuttaasut aamma napparsimasut DIN-imi uninngasut kisimik siunnersuisarfiullunilu piginnaangorsaaqqiisarfik iluaqutigissavaat.

Nuuk Kalaallit Nunaanni illoqarfiit ilagaat piginnaangorsaaqqiinermik kiffartuussinissamut neqerooruteqarnerpaasareersoq, tassa illoqarfinnut mikinerusunut nunaqarfinnullu sanilliullugu. Aamma Nuummi siunnersuisarfiliornissaq innuttaasut sapinngisamik najukkaminni katsorsarneqartarnissaannik aalajangersimanermit akerliussaaq. Taamaammat piginnaangorsaaqqiisarfimmut aningaasaliissuteqarnermi innuttaasut Nuup avataaniittut pitsaanerusemik inissisimassanngillat.

Najukkami katsorsartinneq

Innuttaasut Nuup avataani najugallit Siunnersuisarfimmik Piginnaangorsaaqqiisarfimmillu tamakkiisumik iluaquteqassappata napparsimasut sumiiffinni allaniittut Nuummut aallartinneqartarsinnaapput. Taamaaliornikkulli peqqinnissaqarfiup politikianut akerliusemik napparsimasut najugaanni ilaqaatannillu qimagutsinneqartassapput. Aamma napparsimasut angallanneqartarnissaat peqqinnissaqarfiimmut immikkut aningaasartuutaassaaq, napparsimasummi angallanneqartarnerat peqqinnissaqarfiup aningaasartuutigisartagaasa annerpaat ilagaat.

"Kalaallit Nunaanni Livsrums" pillugu nalunaarusiami tikinneqarsinnaaneq siunnersuisarfimmut pingaarutilittut oqaatigineqarpoq. Inassutigineqarpoq napparsimmavinnik peqqissaavinnillu suleqateqartoqassasoq telekkut attaveqaatit ikiorsiullugit illoqarfinni allani nunaqarfinnilu inuit najugaqartut siunnersuisarfimmit kiffartuunneqarsinnaaqullugit.

Innuttaasut Nuup avataani najugaqartut piginnaangorsaaqqiisarfimmik iluaquteqassappata siunnersuutigineqarpoq siunnersuisarfik telemedicin ikiortigalugu innuttaasunik taakkunannga kiffartuussisassasoq. Telemedicinimik atuinerunissaq tassungalu aningaasaliissuteqarnissaq pisariaqassappat nalileneqarpoq Nuummi aalajangersimasumik siunnersuisarfiliornissaq Kalaallit Nunaanni innuttaasunik tamanik kiffartuussinissamut tunngatillugu sunniuteqanngitsumik aningaasaliinerussasoq.

Taamaammat eqqarsaatigineqassaaq siunnersuisarfik arlaatigut siunissami Kalaallit Nunaanni piginnaangorsaaqqiisarnissami periusissat ilagisariaqaraat.

Nalunaarusiami inassutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni Siunnersuisarfimmik pilersitsinissamik isumassarsiap sulissutigineqarqinnissaa, maanna isikkumisut isikkoqartariaqanngitsumik:

"Kalaallit Nunaanni "Livsrums"-i aalajangersimasumik allanngortinneqarsinnaanngitsumillu angissuseqartussatut eqqarsaatigineqassanngilaq, assersuutigalugu peqqinnissatigut isumaginninnerullu iluini maanna ineriartortillugit suliniutigineqartunut allanut aningaasaliissutinullu atatillugit eqqarsaatigineqartuuguni

Kalaallit Nunaanni kræftimik eqqugaasimasut napparsimaruluttullu atugaannut malunnaatilimmik pitsanngorsaaqataasinnaavoq.”¹³

Nuummi piginnaanngorsarfeqarnissaanut siunnersuutigineqartoq ullutsinnut naleqqukkunnaarsimaneranik nalilerneqarportaaq, pissutigalugu nuna tamakkerlugu innarluutilinnut sullissivimmik pilersitsiniartoqalereemat. Sullissivik siunnersuinernik, ilitsersuinernik sungiusarnernillu innarluutinik tunngasunik katersuissaaq taamaasilluni meeqqat inersimasullu sullissinnaallugit. Sullissivik pingaarnertut innuttaasut annertuumik innarluutillit Inunnik Isumaginnittoqarfimmit innersuussutigineqartut sullissavai. Sullissivik Sisimiuni innisseqqavoq 2017-illu ingerlanerani piareernissaa ilimagineqarluni.

Periarfissap aappaa: Suleqatigiit angalasartut

Nalunaarusiami inassutigineqarpoq tassunga paarlaallugu piginnaanngorsaaneermik nipaallisaaneermillu suleqatigiissitaq (REPAL) pilersinneqassasoq¹⁴. Suleqatigiissitap qulakkiissavaa nuna tamakkerlugu piginnaanngorsaaneermik nipaallisaaneermillu ingerlatsinissap pitsaassusissaa aamma najukkani piginnaanngorsaaqqinnernik tapersersuinissaq.

Danmarkimiit ilisimaneqarpoq “hospice ungaloqanngitsoq” angalasartoq, kisianni nipaallisaaneermik piginnaanngorsaaqqiinerunngitsumik ukkataqarlutik. Periuseq tamanna piginnaanngorsaaqqiineranut periusissiasamat “ungaloqanngitsumut” atorsinnaassaaq.

Suleqatigiit ilaatigut napparsimasumut pulaarlutik imaluunniit telemedicin aqutugalugu napparsimasumut siunnersuisinnaapput, nuna tamakkerlugu suliniutissanik ataqatigiissaarisinnaapput, ilisimasanik katersisinnaapput aamma illup iluani, avataani suliaqarfiillu akimorlugit suleqatigiinnermik ataqatigiissaarisinnaallutik.

Suleqatigiit napparsimasut ataasiakkaarlugit immikkut piginnaanngorsaaqqinneqarnissaat pilersaarusiorsinnaavaat aamma peqqinnissaqarfimmi suliniutit kommunimullu attaveqartarneq ataqatigiissaarsinnaallugu, tassa ” Napparsimasunut inuuneranut navianartorsiortitsisumik nappaateqartunut (piartuutaasup ersiutaanik) nipaallisaanissamik piginnaasaasalu kingumut pilersinnissaannut periarfissat” pillugit nalunaarusiami inassutigineqartoq malillugu.

Tele aqutugalugu piginnaanngorsaaqqiinneq

Pisariaqartitsineq aallaavigalugu innuttaasunut tamanut peqqinnissatigut neqerooruteqartussaaneerput tunngavigalugu nunatsinni immikkut piginnaanngorsaaqqittoqartarnissaa pisariaqarsinnaavoq, tassa periutip pissutsinik allanik tunngaveqartup atorneqarnissaanut sanilliullugu.

Kalaallit Nunaat isortartugaluqisoq peqqinnissatigut kiffartuussinissap qulakkeerneqarnissaanut telemedicin Kalaallit Nunaanni annertuumik atugaareerpoq. Illoqarfiit nunaqarfiillu amerlanerit 50-it sinnerlugit innuttallit telemedicin aqutugalugu kiffartuussinissamat atortoqareerput, tassa attaveqatitigut atortut annertunersaat atorneqareerput.

---

¹³ Bygningsarv, Rambøll Greenland. Kalaallit Nunaanni Siunnersuisarfik – kræftimik nappaatilinnut, napparsimaruluttunut allanut taakkulu ilaqaataannut siunnersuisarneq, Misissueqqarneq

¹⁴ Piginnaanngorsaaneermik nipaallisaaneermillu eqikkaaneq

Siunnersuisarfimmik pilersitsinissamat sanilliullugu tele aqutigalugu piginnaangorsaaqqiisarnissamik pilersitsinissaq ukiumullu ingerlatsinissaq akikinnerungaatsiassaaq. Tamatumunnga peqatigitillugu taamatut piginnaangorsaaqqiineq Nuup eqqaaniittuinnarnut pinnani nunaqarfinnili ungasinnerpaani innuttaasut angullugit iluaqutigineqassaaq. Napparsimasut taakkulu ilaqaatat siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisut tele aqutigalugu piginnaangorsaaqqinneqarsinnaassapput, tamannalu najukkami ingerlanneqarsinnaalluni.

Telemedicinimik neqerooruteqartarnerup inerisaqqinneqarnissaanut aningaasaliissuteqarnissaq isumalluutitut sunnuteqarnerusussatut nalilerneqarpoq, tassa iluarusulluni inuuneqarsinnaaneq tungavigalugu aalajangersimasumik siunnersuisarfeqarnermut sanilliullugu.

Danmarkimit ilisimasanik avitseqateqartarneq

Peqqissutsumut Naalakkersuisoqarfik qaammatit marlussuit kingullit ingerlaneranni Danmarkimi suliffeqarfinnik attaveqartarsimavoq, suliffeqarfiit taakku piginnaangorsaaqqiisarnerup iluani ilisimasanik misilittakkanillu tunniusserusuttuupput.

Københavniimi Kultur og Fritidsforvaltningen nalunaaruteqarsimavoq Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfimmik ilisimasanik avitseqatigiittarnissaq pillugu suleqataalerusulluni.

REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation aamma nalunaaruteqarsimavoq Kalaallit Nunaanni piginnaangorsaaqqiisissamat tungatillugu ilisimasanik tunniusserusulluni suleqataarusullunilu.

Odensemi Kræftens Bekæmpelse aamma **Kræfti pillugu Siunnersuisarfik** Kalaallit Nunaanni siunnersuisarfimmik piginnaangorsaaqqiisarfimmillu pilersitsinissamat tungatillugu ilisimasanik tunniussinissamat ikiuukkusuppoq imaluunniit sulisut siunnersuisartut piginnaangorsaaqqiisartullu ilinniartinneqarnissaannut ilinniarteqqinneqarnissaannullu ikiuukkusuppoq.

Inassutigineqartut

Ajunngitsumik piginnaangorsaaqqinniaranni nunap isumalluutai aallaavigineqartariaqarmata siunnersuisarfissaq taamatut isikkoqartillugu pitsaanerpaamik aqqiissutissaanngitsoq nalilerneqarpoq. Tamatumunnga minnerunngitsumik pissutaapput sanaartornermut ingerlatsinermullu qaffasissumik aningaasartuuteqartarneq, pingaartumik isumaginninnerup peqqinnissallu iluini sulisussanik naammagintumik piginnaasalinnik pissarsiniartarnermik ajornartorsiuteqarnerit.

Unammilligassat taakku ataatsimut kingunerisinnaavaat siunnersuisarfiup naammagintumik sunnuteqanngissinnaanera aamma Kalaallit Nunaanni innuttaasunut tamanut piginnaangorsaaqqinneqarnissamik pisariaqartitsisunut naammagintumik neqerooruteqanngissinnaanera. Siunnersuisarfimmut paarlaallugu inassutigineqarpoq inuiaqatigiinni piginnaangorsarneqarnissamik pisariaqartitsisut ikiorsiiffiginialugit suleriaasissat periusissallu allat misissorneqassasut.

Suleriaatsit taakku pineqartut eqaannerusumik ingerlanneqarsinnaapput, soorlu telemedicin aqutigalugu imaluunniit angalasartut atorlugit. Taamatut suleriaaseqarnikkut Nuummi innuttaasuinnaat aamma DIN-imi napparsimasuinnaat neqeroorummik atuisinnaanerannik ajornartorsiuteqarnissaq pinngitsoortinneqassaaq aamma iluarusulluni inuuneqarsinnaaneq

tunngavigalugu siunnersuisarfeqarnissamut sanilliullugu pilersitsinissaq ingerlatsinissarluk akikinnerungaatsiassaaq.

Neriuffiup RealDaniallu "Livsrum"-imik suliniuteqarneranni suliassa qarfiullu iluani tamaviaarussilluni immikkullu ilisimasa suleqatigalugit suliagarnerat tunngavigalugu inassutigineqarpoq suliniaqatigiiffiit takku marluk siunissami suliniuteqarnermi peqataaginnarnissaat.

Aamma Nyborgimi Videncenter for Rehabilitering og Palliationip inassutigaa arlaatigut qitiusumik siunnersuisarfeqarnissaq Kalaallit Nunaanni sunniuteqarluartumik piginnaanngorsaaqqittoqassappat pisariaqartoq. Matumanili "Livsrum"-imut tunngavigalugu siunnersuisarfimmik nutaarluinnarmik sanasoqarnissaa pisariaqanngilaq. Videncenterip inassutaani pingaarnerpaasoq tassaavoq Kalaallit Nunaanni qitiusumik sulisut immikkut ilisimasalinnik pissarsinnaasariaqarnerat imaluunniit qitiusumit ilitserorneqarlutillu siunnersorneqarsinnaasariaqarnerat. Siunnersuisarfiup aamma assersuutigalugu peqqinnissaqarfimmi suliagarfiit allat ininik avitseqatigisinnaavai, taamaalillunilu aningaasartuutikillisaalluni. Init siunnersuinnermut piginnaanngorsaaqqinnermullu atorneqartartut piginnaanngorsaaqqiinnerinnarmut atornagit siunertanut suliassa qarfinnullu allanut atorneqarsinnaapput.

Videncenter for Rehabilitering og Palliationimit inassutigineqarsimavoq telemedicinikkut attaveqaatit Kalaallit Nunaanni atuutereersut ineriartorteqqinneqassasut. Siunnersuisarfimmi pisortaq Ann-Dorthe Swizler malillugu illoqarfinni nunaqarfinnilu qitiusumik sulisut angusaqarluarsinnaapput, tassa sulisut ilitserorneqarlutillu siunnersorneqarnissamik periarfissaqartinneqarpata aamma assersuutigalugu Skype aqutigalugu qitiusumik ilisimasalinnit immikkullu ilisimasalinnit ikiorserneqarsinnaassappata .

Inernilineq

Naalakkersuisut inassutigaat siunnersuisarfimmik piginnaanngorsaaqqiisarfirmillu najoqqutassiaq "Livsrum"-i malillugu maannakkorpiaq pilersitsisoqassanngitsoq.

Taamatut aalajangernermut unammilligassat innuttaasut siunnersuisarfimmik iluaquteqarsinnaanerannik annertunerusutut nalilerneqarnerat.

Pingaarnertut akornutaasinnaasut taakku tassaapput:

- 1) Ingerlatsinermi sulisussarsiornissamilu unammilligassat.
- 2) Kalaallit Nunaanni innuttaasunik tamanik siunnersuisinnaannginneq.

Siunnersuutigineqartut siunnersuisarfiliornissamut sanilliullugu inuiaqatigiinni pisariaqartitanik naammassinninnerusinnaasumik piginnaanngorsaaqqiinnermi periusissiamik inerisaasoqarsinnaasooq Naalakkersuisut nalilerpaat. Tassani assersuutigalugu Piginnaanngorsaaqqiineq qammaqanngitsoq aallaavigalugu iluseqarumaartoq.

Iluseq Piginnaanngorsaaqqiineq qammaqanngitsoq ineriartortsitseqqinnissami kissaatigineqarpoq Neriuffik aammalu RealDani apeqataatinneqassasut taakkua suliassa qarfimmi misilittagaat ilisimasaallu pissarsiariniarlugit.

Suliat misilittakkallu nassuiaammut matumunnga atatillugu erseqqissaassutigineqartut Nuna tamakkerlugu piginnaanngorsaaqqiinissamut siunnersuut 2016-ip suliarineqarneranut ilanngunneqarput, taanna UPA2017-mi agguanneqarnissaa ilimagineqarpoq. Taanna

piginnaangorsaaqqiinerup iluani inassuteqaatinik, unammilligassanik periarfissanillu
pingaarnersiorlugit takutitsissaaq.

Atuagaatit naqitaatillu.

- Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik. Napparsimasunut inuunermut navianartorsiortitsisumik nappaateqartunut (piartuutaasup ersiutaanik) nipaallisaanissamik piginnaasaasalu kingumut pilersinnissaannut periarfissat. 2015.
- Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Kræftimut atatillugu piginnaanngorsaaqqiinernut inuunerissaanernullu pilersaaruteqalernerup – kræftimut ataatsimoortumik pilersaaruteqalernerup ilaa. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik 2012.
- Hortbak; Bangshaab, Johansen og Lund, 2011. Danmarkimi piginnaanngorsaaqqiisarnermi unammilligassat
- Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Kræfti pillugu pilersaarummut Siunnersuut 2013
- Kræftimut akiuniarneq, RealDania. Siunnersuisarfik – Kræftimik nappaatilinnut taakkulu ilaqaataannut katsorsaataasumik aqqissuussineq.
- Dahl-Petersen, Larsen, Nielsen, Jørgensen, & Bjerregaard. Kalaallit Nunaanni innuttaasut peqqissusaannik misissuineq 2014 2016
- Nunatsinni nakorsaaneqarfik 2013-mut ukiumoortumik nalunaarut Kapitali 9. Kræfti/cancer
- Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Kræftimut atatillugu piginnaanngorsaaqqiinernut inuunerissaanernullu pilersaaruteqalernerup – kræftimut ataatsimoortumik pilersaaruteqalernerup ilaa. Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik 2012.
- Barnes, Radermacher: Neurological rehabilitation in the community.
- WHO: CBR – A strategy for rehabilitation, equalization of opportunities, poverty reduction and social inclusion of people with disabilities. Joint Position Paper 2004.
- Bygningsarv, Rambøll Greenland. Kalaallit Nunaanni Siunnersuisarfik – kræftimik nappaatilinnut, napparsimaruluttunut allanut taakkulu ilaqaataannut siunnersuisarneq, Misissueqqaarneq
- Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik Peqqinnissakkut periusissiaq 2014.
- Peqqissutsimut Aqutsisoqarfik. Toqujartortut napparsimmaviat ungaloqanngitsoq - nipaallisaanermik attaveqaatit immikkoortut akornini sunniiveqatigiittarnerat pillugu nakorsaatinik teknikkikkut nalilersuineq. 2005
- Namminersorlutik Oqartussat 2017-imut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut
- Kommuneqarfik sermersooq. Najukkani inuiaqatigiinnut tunngassutilinnik nalunaarsuineq Nuuk 2012

Assi: Ulrik Bang